

برای

نماد مراقبت اجتماعی

محور در مدرسه و از طریق شواهد میدانی، آزمون‌های استاندارد روانی، آزمون‌های خطرپذیری و شواهد بالینی (کلینیکی) انجام می‌شود.

۲. محور آموزش: آموزش‌های رشدمدار شامل این موارد می‌شود: آموزش و توانمندسازی معلمان و والدین، تولید برنامه‌ی درسی پیشگیری مربوط به هر دوره‌ی تحصیلی و منابع کمک آموزشی آن، برگزاری و اجرای دوره‌های آموزشی رشدمدار پیشگیری و اجرای فعالیت‌های مکمل و ترویجی.

۳. محور مداخله: مداخلات وضعی، روانی و اجتماعی شامل اقدامات مداخله‌ای برای کاهش عوامل مخاطره‌آمیز؛ ارائه‌ی خدمات راهنمایی و مشاوره به صورت فردی، گروهی، خانوادگی؛ ارائه‌ی حمایت‌های اجتماعی و معاضدت‌های تحصیلی و همچنین بازتوانی به دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان است.

غربالگری پایه‌ی روان‌شناختی برای دانش‌آموزان ابتدایی

ارزیابی دانش‌آموزان از طریق استفاده از ابزارهای استاندارد و برای شناسایی متغیرهای مؤثر و عوامل زمینه‌ساز در شکل‌گیری اختلالات روان‌شناختی و آسیب‌های اجتماعی صورت می‌گیرد. آزمون غربالگری پایه‌ی روان‌شناختی، در دوره‌ی ابتدایی (نسخه‌ی معلم)، شامل فهرستی از ویژگی‌ها و رفتارهای کودکان است. آموزگار کلاس باید برای هر دانش‌آموز با توجه به شناختی که از ویژگی‌ها و رفتارهای آن دانش‌آموز پیدا کرده است، به سؤالات آزمون در یک مقیاس لیکرت چهار درجه‌ای (هرگز، گاهی، اغلب و همیشه) پاسخ دهد.

این آزمون چهار سؤال اصلی و پنج سؤال صحت‌سنجی دارد و در مجموع وضعیت روان‌شناختی دانش‌آموز را در هشت خرده‌مقیاس ارزیابی می‌کند. خرده‌مقیاس‌های این آزمون عبارت‌اند از:

۱. نارسایی توجه و فزون‌کنشی؛
۲. رفتار تکانشی و پرخاشگری؛
۳. اضطراب؛

«سامانه‌ی نماد» (نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان) در همه‌ی مدرسه‌های دولتی و غیردولتی به پیش‌مستمر وضعیت تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان اقدام کند. مدیر مدرسه باید با شناسایی دانش‌آموزان در معرض خطر یا بزه‌دیده ضمن ارائه‌ی خدمات آموزشی و مشاوره‌ی فردی و خانوادگی و انجام مداخلات مختصر ضروری، در صورت نیاز به ارائه‌ی خدمات حمایتی یا مداخله‌ی قضایی، حسب مورد موضوع را فوراً به سازمان بهزیستی یا دفتر حمایت از اطفال و نوجوانان دادگستری اعلام کند. از این رو، «شناسایی و غربالگری به‌موقع دانش‌آموزان» مهم‌ترین اقدام برای شروع چرخه‌ی مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان به حساب می‌آید.

برنامه‌ی ملی نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان (نماد)

برنامه‌ی «نماد» یکی از برنامه‌های تحولی در زمینه‌ی پیشگیری، مهار و کاهش آسیب‌های اجتماعی است که با هدف تأمین و ارتقای مراقبت اجتماعی از دانش‌آموزان و با رویکرد توانمندسازی مدرسه‌محور شکل گرفته است. این برنامه فرایند جامعی است که از شناسایی تا آموزش، درمان و حمایت‌های اجتماعی را در برمی‌گیرد.

چارچوب برنامه‌ی نماد

چارچوب این برنامه با تأکید بر سه محور «شناسایی»، «آموزش» و «مداخله» طراحی شده است. البته در میان این سه محور، فعالیت‌های ترویجی و مکمل هم مورد نظر خواهند بود.

۱. محور شناسایی و غربالگری: این

ناصر حیدری

دکترای مشاوره، کارشناس

حوزه‌ی مشاوره‌ی وزارت

آموزش و پرورش

اهمیت و ضرورت

ارزیابی روان‌شناختی دانش‌آموزان

بیش از سه سال از ورود ویروس کرونا به کشور می‌گذرد. ویروسی که تأثیرات گوناگونی روی سبک زندگی و وضعیت روان‌شناختی بیشتر افراد جامعه، از جمله کودکان و دانش‌آموزان، بر جای گذاشته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد کودکان زیادی تحت تأثیر عوارض ناشی از این بیماری قرار گرفته‌اند. اختلالاتی همچون اضطراب، افسردگی و وسواس فکری و عملی از مهم‌ترین تأثیرات کرونا بر سلامت روان‌شناختی کودکان است. این وضعیت توجه ویژه‌ای را می‌طلبد و پرداختن به مواردی که در پی می‌آید، به‌منظور تأمین سلامت دانش‌آموزان اهمیت فراوانی دارد: -بررسی تأثیرات منفی ناشی از این بیماری و تغییرات تحمیل‌شده از سوی آن بر سبک زندگی کودکان و خانواده‌های آنان؛

● تلاش برای ارزیابی متغیرهای روان‌شناختی زمینه‌ساز مشکلات، اختلالات و آسیب‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان ابتدایی؛

● شناسایی به‌موقع دانش‌آموزان در معرض خطر یا درگیر در شرایط پرخطر و ارائه‌ی خدمات راهنمایی و مشاوره‌ی تخصصی به آنان.

بر اساس ماده‌ی ۴۴ آیین‌نامه‌ی اجرایی قانون حمایت از اطفال و نوجوانان، مصوب هیئت دولت در تاریخ ۵ تیر ۱۴۰۰، وزارت آموزش و پرورش موظف است از طریق

۴. افسردگی؛

۵. رفتارهای خودآسیب‌رسان؛

۶. نقص در مهارت برای انجام تکالیف تحصیلی؛

۷. نقص در خودگردانی و خودفرمانی؛

۸. سوءاستفاده‌ی از کودک.

نحوه‌ی اجرای آزمون‌های

غربالگری در سطح مدرسه

غربالگری دانش‌آموزان در سامانه‌ی نماد و در بستر my.medu.ir انجام می‌شود. ابتدا باید مدیر مدرسه‌ی ابتدایی وارد سامانه‌ی نماد شود و در داشبورد اصلی خود، قسمت مدیریت کلاس‌ها را انتخاب کند. در این قسمت جدولی از فهرست کلاس‌های موجود در مدرسه وجود دارد و در مقابل هر کلاس یک علامت سؤال هست. در این مرحله، مدیر مدرسه برای پایه‌هایی که از قبل اعلام شده است، اجرای آزمون‌های غربالگری را فعال می‌کند؛ مثلاً در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱، غربالگری ابتدایی برای پایه‌های سوم و ششم ابتدایی اجرا می‌شود. بنابراین مدیر مدرسه باید در این قسمت، برای همه‌ی کلاس‌های پایه‌ی سوم و ششم مدرسه، اجرای آزمون‌ها را فعال کند و معلم مسئول هر کلاس را هم تعریف کند.

با انتخاب علامت سؤال روبه‌روی هر کلاس، جدولی برای مدیر باز می‌شود که در آن نام و نام خانوادگی معلم آن کلاس از قبل ذخیره شده است و در کنار آن دو چراغ (دکمه‌ی) قرمز رنگ وجود دارد که با کلیک (کلیک) روی اسم آموزگار آن کلاس و سبز کردن هر دو چراغ (دکمه)

و انتخاب گزینه‌ی ذخیره، اجرای آزمون غربالگری در آن کلاس برای آن آموزگار فعال خواهد شد.

نحوه‌ی تکمیل آزمون غربالگری

روان‌شناختی توسط آموزگاران ابتدایی

آموزگاران کلاس‌هایی که مدیر برای آنان اجرای آزمون‌ها را فعال کرده است، با مراجعه به نشانی my.medu.ir و ورود به سامانه‌ی نماد و انتخاب نقشک (آیکن) آزمون‌ها، وارد صفحه‌ای می‌شوند که فهرست دانش‌آموزان کلاس داخل جدولی ثبت شده است. در ستون کنار جدول، برای هر دانش‌آموز علامت پرسشنامه قرار دارد. آموزگار با کلیک روی پرسشنامه‌ی هر دانش‌آموز وارد صفحه‌ی سؤالات آزمون می‌شود.

وی ابتدا باید راهنمای آزمون را با دقت مطالعه کند. سپس با صداقت به تمامی سؤالات پاسخ دهد. بهتر است بعد از پاسخ‌گویی به هر ده سؤال، یک بار دکمه‌ی ذخیره را که به شکل دایره‌ی سبزرنگ در سمت چپ و قسمت پایین صفحه‌ی سؤالات وجود دارد، انتخاب و از ذخیره‌ی آن سؤالات اطمینان حاصل کند. پس از اینکه به همه‌ی ۴۵ سؤال پاسخ داد و آن‌ها را ذخیره کرد، باید به جدول فهرست دانش‌آموزان برگردد و در ستون انتهایی مقابل اسم آن دانش‌آموز، گزینه‌ی «تهایی شدن» را انتخاب کند تا آزمون برای آن دانش‌آموز نهایی شود.

شایان ذکر است که عملکرد آموزگاران در سامانه با روش‌های گوناگون ارزیابی می‌شود و آموزگارانی که با دقت و

صداقت آزمون غربالگری را برای تمامی دانش‌آموزان کلاس در موعد مقرر تکمیل کنند، مورد تقدیر قرار می‌گیرند و گواهی دریافت خواهند کرد. صدور گواهی برای آنان به صورت سامانه‌ای است؛ پس از اینکه سامانه روند کار را تأیید کرد، خودبه‌خود گواهی برای آموزگاران صادر خواهد شد.

پس از غربالگری

چه اتفاقی رقم خواهد خورد؟

پس از اجرای غربالگری، سامانه بر اساس جدول‌های هنجاری و نقاط برش استانی و جنسیتی، برای هر دانش‌آموز، رخ‌نمای (پروفایل) خروجی آزمون را محاسبه و تهیه می‌کند. سامانه دانش‌آموزانی را که در معرض خطر یا در وضعیت پرخطر باشند، به طور خودکار، به مشاور مدرسه ارجاع می‌دهد. پس از ارزیابی و اجرای مصاحبه‌ی تشخیصی، مشاور مدرسه چنانچه وجود مسئله‌ی موردنظر را تأیید کند، بعد از ارائه‌ی مداخله‌ی مختصر تخصصی به دانش‌آموز، اگر نیاز به دریافت خدمات حمایتی و درمانی بیشتری در مراکز مشاوره‌ی آموزش و پرورش باشد، او را به مرکز مشاوره‌ی شهرستان، منطقه یا ناحیه ارجاع می‌دهد تا دانش‌آموز موردنظر خدماتی را دریافت کند که به آن نیاز دارد.

مدرسه‌های ابتدایی چگونه به ارزیابی

روان‌شناختی دانش‌آموزان و غربالگری

کمک می‌کنند؟

همانطور که قبلاً بیان شد، «غربالگری» دانش‌آموزان اولین گام از چرخه‌ی نماد است. پایه و اساس برنامه‌ی نماد و مراقبت اجتماعی از دانش‌آموزان همین غربالگری است و بقیه‌ی محورهای نماد روی محور شناسایی و غربالگری استوارند. در این مسیر، مدیران مدرسه‌ها با اجرای غربالگری در موعد مقرر و آموزگاران با تکمیل پرسشنامه‌های دانش‌آموزان، با رعایت دقت و صداقت، می‌توانند به ارزیابی روان‌شناختی دانش‌آموزان کمک کنند تا آن شاءالله بتوانیم با شناسایی به‌موقع دانش‌آموزان در معرض خطر یا دانش‌آموزان درگیر در وضعیت پرخطر و ارائه‌ی خدمات بهنگام به آنان، در مهار و کاهش اختلالات روان‌شناختی و آسیب‌های اجتماعی نقش مؤثری ایفا کنیم.

آموزشی
ابتدایی

مهرماه

دوره‌ی بیست و هفتم

شماره‌ی ۱ | ۱۴۰۲

۱۷

عکاس: سامان خدایاری